

Primeres Jornades de Geografia i Urbanisme (Girona, 19 i 20 de maig de 1994)

Joan Vicente

Universitat de Girona. Secció de Geografia
Plaça de Ferrater Móra, 1. 17071 Girona. Spain

Resum

Durant els dies 19 i 20 del passat mes de maig es van celebrar a Girona les I Jornades de Geografia i Urbanisme organitzades per la Unitat de Geografia de la Universitat de Girona, la Delegació de Girona del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya i el Pla de la Ciutat de Girona. El contingut dels dos dies de debat va girar al voltant dels nous models d'organització territorial i les noves formes de planejament. La primera sessió va tenir un clar contingut teòric, amb aportacions dels professors G. Dematteis de Torí i F. Indovina de Venècia. La segona sessió es va centrar en l'anàlisi de dos casos concrets: el Pla de la Ciutat de Girona i el Pla Territorial de la Regió Metropolitana de Barcelona.

Resumen. *Primeras Jornadas de Geografía y Urbanismo (Gerona, 19 y 20 de mayo de 1994)*

Durante los días 19 y 20 del pasado mes de mayo se celebraron en Gerona las I Jornadas de Geografía y Urbanismo organizadas por la Unitat de Geografia de la Universitat de Girona, la delegación en Gerona del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya y el Pla de Ciutat de Girona. El contenido de los dos días de debate giró en torno a nuevos modelos de organización territorial y nuevas formas de planificación. La primera sesión fue de contenido teórico con aportaciones de los profesores G. Dematteis de Turín y F. Indovina de Venecia. La segunda sesión se centró en el análisis de dos casos concretos: el Pla de Ciutat de Girona y el Plan Territorial de la Región Metropolitana de Barcelona.

Résumé. *Premières Journées de Géographie et d'Urbanisme (Géronne 19-20 mai 1994)*

Les jours 19 et 20 du dernier mai on a célébré les Ières «Jornades de Geografia i Urbanisme», organisées pour l'Unitat de Geografia de la Universitat de Girona, la delegation à Géronne du Col·legi d'Arquitectes de Catalunya et le Pla de Ciutat de Girona. Le débat, le premier jour, a été centré en les nouvelles formes d'organisation de l'espace fonctionel et de planification, avec la participation des professeurs italiens G. Dematteis et F. Indovina. Le second jour on a étudié des cas spécifiques: le Pla de Ciutat de Girona et le Pla Territorial de la Regió Metropolitana de Barcelona.

Abstract. *First Meeting on Geography and Urbanism (Girona, 19-20th may 1994)*

During de last mai, the 19th and 20th, the Unitat de Geografia de la Universitat de Girona, the delegation in Girona of the Col·legi d'Arquitectes de Catalunya and the Pla de Ciutat

de Girona organized de «Ist Jornades de Geografia and Urbanisme» in the city of Girona. The contents of the debates were centred, the first day, on the new models of territory functional organization amb forms to planning, by G. Dematteis from Torino and F. Indovina from Venice. The second day contents an analisis of concrete cases: the Pla de Ciutat de Girona, the strategic plan of the city, and the Territorial Plan of the metropolitan area of Barcelona.

Sumari

Unes primeres Jornades   La presentació de casos

Per a l'establiment d'un marc teòric

Unes primeres Jornades

Per a una universitat de recent creació situada en una ciutat petita, com es el cas de Girona, els reptes són molts. D'entre ells, un no gens menyspreable és el de la necessitat d'esdevenir un element de dinamització de la ciutat i del seu entorn, de reflexió i de relació entre entitats, persones i institucions. És en aquest marc que s'ha d'inscriure el recent acord de col·laboració signat entre la Delegació del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya i la Unitat de Geografia de la Universitat de Girona.

Partint de les «afinitats electives» entre ambdues entitats, es van organitzar les I Jornades de Geografia i Urbanisme els dies 19 i 20 de maig d'enguany. Com el mateix títol indica, són unes primeres jornades, que ja n'impliquen unes segones pel 1995, que aspiren ser un punt de trobada de dues disciplines que comparteixen tant àmbits d'estudi com inquietuds, oferint-lo a altres especialitats que puguin enriquir el debat. Per a l'organització d'aquestes primeres jornades es va comptar també amb el Pla de Ciutat de Girona.

Per a l'establiment d'un marc teòric

El primer dels dos dies pretenia oferir una visió teòrica de les noves dinàmiques de funcionalitat del territori i, en conseqüència, de com analitzar i organitzar-lo; de com planificar-hi.

La reflexió sobre el primer tema va anar a càrrec del geògraf, professor del Politènic de Torí, Giuseppe Dematteis. Seguint les seves investigacions i publicacions dels darrers anys, Dematteis va parlar de l'organització de l'espai a partir de xarxes de ciutats amb complementarietats. Aquesta visió, novedosa fa una dècada quan s'oficialitzava l'espai postfordista, ell la considerava insuficient. D'una banda, és indubtable que l'estructura jeràrquica persisteix, sense que això invalidi la reticular; al contrari, cada vegada més s'identifiquen territoris on coexisteixen tots dos tipus de funcionalitats.

D'altra banda, Dematteis parava atenció en el «nòdul». Aquest punt —ciutat— el veia no només com a element conformador d'una xarxa sinó també com

a generador d'un entorn —ell utilitzava la paraula francesa «milieu»—. Un entorn bàsic per al desenvolupament de les ciutats ja que, dit en paraules seves, «(aquest desenvolupament) no depèn només dels avantatges competitiu que ofereixen a inversors externs sinó també, i sobretot, de la seva capacitat d'autoorganitzar-se per transformar les potencialitats específiques del seu medi en valors capaços de circular per les xarxes globals». És a dir, reconeixent la importància d'aquest nòdul no només com a punt de convergència de fluxos, sinó també com a generador d'uns altres, singulars i diferenciadors de la resta d'espais.

La segona intervenció va anar a càrrec de l'urbanista Francesco Indovina del Dipartimento di Analisi Economica e Sociale del Territorio de Venècia. La seva ponència, desplegada amb un gran sentit pedagògic, va ser en primer lloc una revisió del concepte clàssic de planificació urbana, per reivindicar a continuació la seva indissociabilitat amb un contingut reformador, d'instrument de justícia social. Partint d'aquesta premissa, Indovina contraposava la planificació de la manera com ell l'entén a altres visions potser actualment més difoses de la inutilitat de la planificació o de la seva fragmentació en projectes atenent més a plantejaments morfològics que no pas de contingut. És el que ell sintetitzava com la inevitable dicotomia entre «ciutat bella i ciutat justa».

Si bé l'antítesi pot semblar radicalitzada, no és menys cert que en aquests anys s'ha assistit a unes pràctiques d'intervenció urbana i territorial que han primat el caràcter formalista i no han observat —o ho han fet des d'una òptica injustament parcial— les implicacions socio-econòmiques de l'espai. S'ha aplicat, segons Indovina, la política del «laissez-faire» tan argumentada en l'esfera econòmica però mai justificada fins ara en la teoria de la qualitat urbana. Perdent la necessària lectura complexa del territori i oblidant la interdependència entre el «genius loci», el «genius rei publicae» i el «genius gentis».

En síntesi, front al «mal ciutat» hi hauria dues opcions, l'estètica o l'ètica, i per Francesco Indovina, sens dubte, els últims són els primers.

La presentació de casos

La segona jornada, partint de les intervencions del dia anterior i del debat que en va seguir, moderat per Jordi Borja, va acostar-se als mateixos temes però des d'experiències concretes d'anàlisi del territori i planificació. En primer lloc, es va presentar el Pla de Ciutat de Girona, a càrrec de la regidora i geògrafa Isabel Salamaña i del també geògraf Joan Vicente de l'Equip Tècnic del Pla. L'Equip Tècnic va exposar, en la línia de la intervenció de Giuseppe Dematteis, el plantejament que es fa Girona en el seu pla estratègic de presència i diferenciació enfront dels processos de globalització dels fluxos i dels esforços mimètics de moltes ciutats per gaudir-los.

El Pla ha treballat fragmentant les escales en les quals Girona té o vol tenir algun rol, aplicant a cada una l'esquema clàssic de punts forts i febles per tal de dimensionar bé quines són les possibilitats reals d'èxit en cada àmbit: ciutat/metropolità, regió de Girona, sistema català de ciutats i xarxa europea de petites ciutats de «projecció cultural».

Isabel Salamaña va presentar la ciutat des d'una posició en la «perifèria» de Girona, exposant les potencialitats de la ciutat que queda fora de l'espai simbòlic del centre històric. Aquesta perspectiva intentava il·lustrar la política municipal de reforçar els elements singulars que cada barri pot tenir. La intenció és que aquests elements —que poden ser físics o no— puguin convertir-se en identificacions pels propis veïns i esdevinguin també referents «de ciutat», de manera que facin possible una difusió de la centralitat i, per tant, la cohesió de Girona.

A continuació de les dues intervencions es va obrir un interessant debat respecte a la planificació estratègica i la seva idoneïtat com a instrument de gestió del territori. La polèmica es va encetar a partir de l'afirmació dels ponents que la planificació estratègica respon a unes condicions molt contemporànies d'incertesa, de complexitat dels fenòmens territorials i de multiplicitat dels agents, i que a la vegada pot ser una resposta transparent a unes pràctiques sovint opaques de concertació entre aquests agents.

El moderador del debat, Manuel de Forn, va intervenir per dir que precisament el planejament estratègic era una «concertació entre elits» en les antípodes d'un pla amb participació oberta a tots els agents ciutadans, que sovint pateixen de perspectiva estratègica. A partir d'aquesta visió les aportacions del públic, bastant nodrit de geògrafs i urbanistes, van ser força dures tant respecte al valor de la participació com a la validesa de la planificació estratègica com a instrument de gestió més enllà d'una simple operació d'imatge.

La darrera intervenció de les jornades va anar a càrrec d'Albert Serratos, director de la redacció de Pla Metropolità de Barcelona. Serratos va centrar la seva exposició en dos aspectes d'aquest Pla: les xarxes de comunicació i el sistema d'espais lliures de l'àrea. Pel que fa al primer aspecte, va reincidir en la lectura del territori a partir de xarxes per ressaltar la importància que el Pla dóna a la connexió interior del marc metropolità de Barcelona i amb els grans fluxos d'escala global, detallant les diferents modalitats d'infraestructures que el seu treball preveu. Quant als espais lliures, el Pla Metropolità ha treballat a partir de l'anàlisi acurada de cada un d'ells, atorgant-los la lògica importància estratègica que tenen en un entorn de molt forta urbanització. El treball principal ha estat, segons Serratos, la delimitació d'aquests espais, sovint no gens clara; l'anàlisi de les figures de planejament que les regulen —problemàtica causada per la fragmentació administrativa del territori— i, finalment, les accions necessàries perquè aquests espais esdevinguin una xarxa, la seva interconnexió.